

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

معاونت آموزش

اداره امتحانات کتبی

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۹۰

پاسخنامه

پایه :	۳	موضوع :	نحو ۵
تاریخ :	۹۰/۳/۲۱	ساعت :	۸

نام کتاب: مغنی الأديب، باب رابع

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. کدام گزینه درباره صفت مشبیه غلط است؟ د ۵۹

ا. لا يجوز تقديم منصوبها عليها

ب. لا يتبع معمولها بصفة

ج. إنها لا تكون إلا للحاضر

د. إن معمولها يكون سببياً وأجنبياً ■

۲. إذا وقع اسم الشرط مبتدأ فخبره وتوقفت الفائدة على الجواب من حيث التعليق. ا ۶۶

ا. فعل الشرط وحده ■

ب. فعل الجواب وحده

ج. فعل الشرط والجواب معاً

د. فعل الشرط أو الجواب بلا فرق

۳. از جمله «ما تأتينا فتحدّثنا» کدام گزینه فهمیده می شود؟ ج ۷۵

ا. نفی الاتیان وإثبات الحديث

ب. نفی الاتیان ونفی الحديث فقط

ج. نفی الاتیان ونفی الحديث أو نفی الحديث فقط ■

د. نفی الاتیان ونفی الحديث أو نفی الاتیان فقط

۴. کدام گزینه صحیح است؟ ا ۸۹

ا. زیداً ضربتُ عمراً أخاه؛ در صورتی که «أخ» عطف بیان باشد ■

ب. زیداً ضربتُ عمراً أخاه؛ در صورتی که «أخ» بدل باشد

ج. زیدٌ ضربتُ عمراً أخاه؛ در صورتی که «أخ» بدل باشد

د. زیدٌ ضربتُ عمراً فأخاه

تشریحی:

* فالجمهور يحكمون بابتدائية المؤخر من الاسمين إن يكونا مختلفين تعريفاً وتنكيراً والأوّل هو النكرة المسوغة وأما سبويه فيجعل النكرة المبتدأ و يشهد

لابتدائيتها قولهم «بحسبك زيدٌ» و لخبريتها قولهم «ما جاءت حاجتك» بالرفع. ۵۲

۱. شاهد مذکور بر ادعای سبویه و نحوه شهادت آن را توضیح دهید.

شاهد بر ادعای سبویه «بحسبك درهم» می باشد؛ زیرا باء زائده در کلام مثبت بر سر خبر نمی آید.

۲. هر کدام از مثال های زیر بیانگر کدام یک از تفاوت های حال با تمییز است؟ ۶۲

ا. ولا تمش في الأرض مرحاً:

ج. گاهی معنای کلام متوقف بر حال است، بخلاف تمییز.

ب. حُسَّعاً أبصارهم يخرجون:

ج. حال بر عامل خود، اگر عامل، فعل متصرف (یا وصفی شبیه آن) باشد، مقدم می شود.

ج. فتبسّم ضاحكاً:

ج. گاهی حال مؤکد عامل خود است، بخلاف تمییز.

د. أتوكّل عليه كافياً ناصراً:

ج. گاهی حال متعدد می آید، به خلاف تمییز.

* إنَّ العطف في الجوامد نظير النعت في المشتق ولهذا لا تصحَّ إجازة الزمخشري في «أنَّ اعبدوا الله» أن يكون بياناً للهاء من قوله تعالى «إلاَّ ما أمرتني به». نعم، أجاز الكسائي أن ينعت الضمير بنعت مدح أو ذمٍّ أو ترخُّم وقال الزمخشري في «جعل الله الكعبة البيت الحرام» أنَّ «البيت الحرام» عطف بيان على جهة المدح كما في الصفة لا على جهة التوضيح، فعلى هذا لا يمتنع مثل ذلك في عطف البيان على قول الكسائي.

۳. در چه صورتی می‌توان «أنَّ اعبدوا الله» را در آیه شریفه «إلاَّ ما أمرتني به أن اعبدوا الله»، عطف بیان از ضمیر «ها» قرار داد؟ توضیح دهید.

در صورتی که بپذیریم آوردن نعت مدحی یا ذمی یا ترخمی برای ضمیر جایز است و بپذیریم که عطف بیان مدحی وجود دارد و نیز بپذیریم که «أنَّ اعبدوا الله» برای بیان مدح است می‌توانیم «أنَّ اعبدوا الله» را عطف بیان از ضمیر «ه» بگیریم.

۴. در هر کدام از مثال‌های زیر، به عقیده مصنف، مسوِّغ ابتدا به نکره چیست؟ ۶۷-۶۹
- أ. امرأةٌ و رُجُلٌ جاءا: ج. معطوف مسوِّغ ابتدا به نکره دارد (رجیل در معنا موصوف است).
- ب. عجبٌ لزيد: ج. مبتدا به معنای فعل است.
- ج. قصدك غلامه رجل: ج. خبر مبتدا، جمله است.
- د. غيرك لا يوجد: ج. مبتدا عامل است.

۵. چهار مورد از مواردی را بنویسید که ضمیر، لفظاً و رتبهً به ما بعد برمی‌گردد. ۷۹

۱. أن يكون الضمير مرفوعاً بـ«نعم أو بئس». ۲. أن يكون مرفوعاً بأول المتنازعين المعمل ثانيهما. ۳. أن يكون مخبراً عنه فيفسره خبره. ۴. ضمير الشأن والقصة. ۵. أن يجرَّ بـ«رب» مفسراً بتمييزه. ۶. أن يكون مبدلاً منه الظاهر المفسر له. ۷. أن يكون متصلاً بفاعل مقدّم ومفسره مفعول مؤخر.

۶. از بین مثال‌های داده شده، مثال مناسب هر جای خالی را مشخص کنید. ۷۱ و ۷۲

من أقسام العطف؛ العطف على المحلِّ نحو وله ثلاثة شروط: منها أن يكون الموضع بحقِّ الأصالة فلا يجوز ومنها إمكان ظهوره في الفصيح فلا يجوز والثالث وجود المحرز فلا يجوز

- أ. هذا ضاربٌ زيداً وأخيه. ب. ما زيدٌ قائماً بل قاعدٌ ج. مررت بزيدٍ وعمرأ د. ليس زيدٌ بقائمٍ ولا قاعدأ.
- هـ. هذا ضاربٌ زيدٍ وعمرأ و. ليس زيدٌ قائماً ولا قاعد
۱. د؛ ۲. الف؛ ۳. ج؛ ۴. هـ.

* أجاز الأخفش وقوع ضمير المسمى بالفصل بين الحال وصاحبها وجعل منه «هؤلاء بناتي هنَّ أظهر لكم» فيمن نصب أظهر وقد خرجت على أنَّ «هؤلاء بناتي» جملة و «هنَّ» إمَّا توكيد لضمير مستتر في الخبر أو مبتدأ و «لكم» الخبر وعليها فـ«أظهر» الحال، وفيهما نظر. ۸۲

۷. عبارت «فيهما نظر» را همراه با دلیل توضیح دهید.

۱. این ترکیب که «هنَّ» تأکید از ضمیر مستتر در خبر باشد و «أظهر» حال، غلط است؛ زیرا خبر جامد غیر مؤوَّل به مشتق است و ضمیری در آن وجود ندارد که «هنَّ» آن را تأکید کند.

۲. این ترکیب که «هنَّ» مبتدا باشد و «لكم» خبر باشد و «أظهر» حال، غلط است؛ زیرا حال بر عامل که ظرف است مقدم نمی‌شود.

۸. چهار مورد از مواردی را بنویسید که فعل ثلاثی مجرد فقط لازم به کار می‌رود. ۹۴

۱. وزن فَعْلٌ. ۲. وزن فَعَلَ، به شرطی که صفتش بر وزن فعیل باشد. ۳. وزن فَعِلَ، به شرطی که صفتش بر وزن فعیل باشد. ۴. متضمن معنای فعل لازم باشد. ۵. دلالت بر سَجَّه کند. ۶. دلالت بر عرض کند. ۷. دلالت بر نظافت کند. ۸. دلالت بر دنس کند.

۹. در هر کدام از اضافه‌های مشخص شده، مضاف به واسطه اضافه، چه چیزی را کسب کرده است؟ ۹۴

أ. فلتقطه بعض السيارة: ج. تأنيث المذكر

ب. علمنا أبو من على؟ ج. صدارت

ج. سيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون: ج. کسب مصدریت

د. تؤتی اكلها كل حين: ج. کسب ظرفیت